

ZBROJOVKA: ČIERNÁ DIERA V CENTRE BRNA ALEBO UNIKÁTNÁ MOZAIKA VÝZNAMOV? URBÁNNÁ ETNOGRAFIA VZŤAHU K BÝVALEJ TOVÁRNI NA ZBRANE

Ivana Rapošová
Katedra sociologie, FSS, MUNI

Zdroj: archiv autority

Zo zákulisia výskumu

*Aké významy pripisujú sociálni aktéri Zbrojovke Brno?
Ako tieto významy vplyvajú na ich jednanie vo vzťahu k miestu?*

- Sekundárna analýza kvalitatívnych dát
- Zber dát jún 2012 – apríl 2014
- 14 rozhovorov s 12 aktérmi
- 2 rozhovory s využitím fotografií
- Rôzne lokality (vonku/vnútri, prechádzka areálom/ateliérmi/hlavná veža)
- Rozmanitosť sociálnych aktérov: súčasní zamestnanci, bývalí zamestnanci, umelci, občianski aktivisti, architekt, zamestnanec magistrátu, poslanec mestskej štvrte, funkcionár FC Zbrojovka

Vzťah k miestu (place attachment)

- Priestor ako sociálny produkt (Lefebvre 1991:26)
- Neustále prebiehajúci proces produkcie priestoru (Massey 2005:9)
- Miesta ako súčasť žitého sveta sociálnych aktérov (Seamon 2014:11)

- Place attachment ako "vzťah ľudí k miestu" (Altman & Low 1992:2) alebo "emočná väzba vytvorená medzi jedincom a lokalitou, ktorej bol pripísaný význam [sociálnou] interakciou" (Milligan 1998:2)
- Miesto ako množina sociálnych vzťahov a materiálnych objektov?

K akým kvalitám miesta si aktéri budujú vzťah?

Zbrojovka ako industriálny areál

„Ale úplne som sa tam do toho zamilovala. Za tie posledné dva roky som sa snažila tej Zbrojovke venovať tak, že som si ju vzala ako motív. Volalo sa to posledné dva roky, nevedela som, že sa to ešte predĺži o ďalších X rokov, to samozrejme sme netušili.“

(Maliarka)

“Pre mňa je to také mesto v meste, je to taký areál, kde je život sám o sebe, je tu veľa nánosového porastu. Je tu strašne veľa zelene a žije tu veľmi veľa zvierat. Preto tu máme aj to krmidlo, lebo sem lietajú sýkorky a iné vtáky. Je tu úplný klud, som kúsoček od centra a zároveň tu žijem v úplnej izolácii, v úplnom klude.“

(Výtvarníčka)

Zbrojovka ako komunita

„...Zbrojovka je pojem, že áno. Pre Brno to tak jednoducho je. Keď som napríklad hovoril s ľuďmi, na vrátnici som sa pýtal, boli to starí Zbrojováci, ktorí sa tam nechali zamestnať ako strážcovia, tak tí plakali. Pretože s tým spojili celý život, to bola vec, tam sa to jednoducho dedilo, to boli generácie. Chlapec tatkovi nosil desiatu alebo obed, pozeral sa na tú fabriku, no a tak sa prirodzene k tomu pritiahol a potom tam pracoval. Tak to bola... to bola krásna práca. První Brněnská taktiež dopadla, ale tá nedopadla tak hrozne. Predsa len, tam sa aspoň čosi deje...“

(Občiansky aktivista)

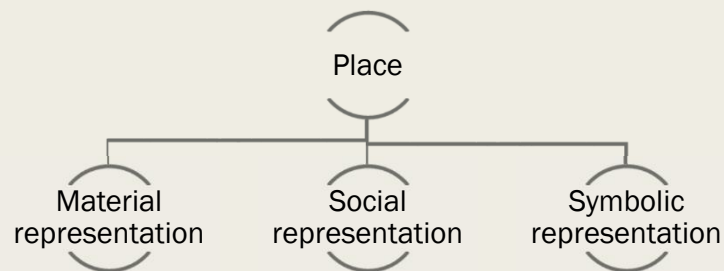
Zbrojovka ako symbol

„Bola to v tej dobe taká elitná záležitosť. Ak ste sa šli učiť, tak do zbrojovky. Neboli to tie tony materiálu, ako v Královopolskej, ale bola to tá precízna práca, ktorá vyžadovala trochu umu. Nebolo to o tom, že keď sa to blbo privarilo, tak sa to odbrúsilo a posunulo sa to o dva centimetre. To nie, to bolo úplne o niečom inom.“

(Správca areálu)

Miesto ako trojica sociálnych reprezentácií

Zdroj: Rapošová 2014

Interakčná minulosť a interakčný potenciál

- Dva aspekty vzťahu k miestu: interakčná minulosť a interakčný potenciál (Milligan 1998)
- Interakčná minulosť ako špecifické zážitky spojené s miestom
- Interakčný potenciál ako projekcia do budúcnosti – aké túžby/potreby/predstavy máme s určitým miestom spojené?

Architekt
Vzťah k miestu:
symbolický
Aktivita:
Zachovanie budov

Maliarka
Vzťah k miestu:
materiálny a sociálny
Aktivita:
Zvečnenie cez obrazy

Občiansky aktivista
Vzťah k miestu:
materiálny a symbolický
Aktivita:
Kampaň za zachovanie

Organizátor
Vzťah k miestu:
Nevytvorený
Aktivita:
Odchod a nezáujem

Architektonický plán Novej Zbrojovky

Z kolekcie Lenky Pilařové

Záver

- Vzťah k miestu: výskumná agenda pre urbánnu sociológiu?
- Vzťah k miestu ako puto k materialite, sociabilite a symbolicitе určitej lokality
- Mobilizačný potenciál – uchovanie miesta v jeho fyzickej a umeleckej podobe, alebo ako pamäťový naratív
- Otázka moci – nerovnaký prístup k prostriedkom

Zdroj: archív autorky

Bibliografia

- LEFEBVRE, Henri. *The production of space*. Oxford: Blackwell, 1991. ISBN 0631181776.
- MASSEY, Doreen B. *For space*. Los Angeles: Sage, 2005. ISBN 1412903629.
- MILLIGAN, Melinda J. Interactional Past and Potential: The Social Construction of Place Attachment. *Symbolic Interaction*, 1998, vol. 21, no. 1, pp. 1-33. ISSN 1533-8665.
- Rapošová, Ivana. Zbrojovka: a "black hole" in the city center or a unique mosaic of meanings? Urban ethnography of the place attachment to the former armament factory in Brno. Diploma Thesis. Brno: Katedra Sociologie, FSS, MUNI. 2014
- RAPOŠOVÁ, Ivana, SEJKOVÁ, Apolónia and Csaba SZALÓ. Zabúda Brno na Zbrojovku? Praktiky formovania urbánnej pamäti prostredníctvom individuálnej angažovanosti aktérov. *Sociální studia*, 2013, vol. 10, no. 4, pp. 79–105. ISSN 1214-813X.
- SEAMON, David. Place Attachment and Phenomenology. In MANZO, Lynne C. and Patrick DEVINE-WRIGHT. *Place attachments: Advances in Theory, Methods and Applications*. Abingdon, Oxon: Routledge, 2014. ISBN 9780415538114.